

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 162/2024-15

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Roberta Šorla (sudca spravodajca) a sudcov Ivana Fiačana a Martina Vernarského v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej JURAJ MACÍK advokátska kancelária, s.r.o., Petelenova 4, Banská Bystrica, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 8CdoR/4/2023 z 26. októbra 2023 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 5. februára 2024 domáha vyslovenia porušenia základných práv na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a prerokovanie veci bez zbytočných priťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením najvyššieho súdu v rodinnoprávnej veci o funkčnej príslušnosti odvolacích súdov v súvislosti so súdnou reformou z roku 2023.

II.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici rozsudkom z 15. júna 2023 na odvolanie sťažovateľky zmenil rozsudok okresného súdu tak, že sťažovateľke za otca maloletého udelil súhlas s vystaňovaním ich maloletého syna do Švajčiarska. Proti tomu podal otec dovolanie. Okrem nesprávneho právneho posúdenia namietol, že príslušný na odvolanie sťažovateľky nebol Krajský súd v Banskej Bystrici, no Krajský súd v Žiline, a preto sú dané dovolacie dôvody podľa § 420 písm. e) a f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), keďže rozhodol nesprávne obsadený súd a nesprávnym procesným postupom mu bolo znemožnené uskutočňovať jeho procesné práva v miere porušenia jeho práva na spravodlivý proces.

3. Ústavnou sťažnosťou namietaným uznesením najvyšší súd rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zrušil a vec vrátil Krajskému súdu v Žiline. Nesprávnosťou právneho posúdenia krajského súdu sa nezaoberal, keďže dospel k záveru o dôvodnosti dovolania podľa § 420 písm. e) a f) CSP. Vychádzal z § 3 ods. 5 písm. a) Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“) účinného od 1. júna 2023, podľa ktorého na konanie o odvolaní proti rozhodnutiu vo veci sťažovateľky vydanému okresným súdom so sídlom v obvode Krajského súdu v Banskej Bystrici je príslušný Krajský súd v Žiline, a § 396b CMP, podľa ktorého konania začaté a právoplatne neskončené do 31. mája 2023 sa dokončia na súdoch vecne a miestne príslušných podľa predpisov účinných do 31. mája 2023; to neplatí, ak podľa osobitného predpisu výkon súdnictva prechádza z vecne a miestne príslušného súdu na iný súd.

4. Najvyšší súd poukázal na svoje rozhodnutie sp. zn. 6Ndc/19/2023, v ktorom riešil rovnakú otázku. So zreteľom na princíp okamžitej aplikovateľnosti novej procesnej úpravy a to, že opačne podľa § 396b CMP veci začaté a právoplatne neskončené sa dokončia na vecne a miestne (nie však funkčne) príslušných súdoch, dospel k záveru, že na konania o odvolaní začaté a právoplatne neskončené do 31. mája 2023 je podľa § 3 ods. 5 písm. a) CMP účinného od 1. júna 2023 funkčne príslušný nie Krajský súd v Banskej Bystrici, ale Krajský súd v Žiline. Na tento súd mala podľa najvyššieho súdu byť vec sťažovateľky postúpená, keďže o odvolaní v jej veci nebolo rozhodnuté do 31. mája 2023.

III.

5. Závery namietaného uznesenia považuje sťažovateľka za arbitrárne a vytýka mu nesprávne vyhodnotenie funkčnej príslušnosti v dôsledku nesprávnej interpretácie § 396b CMP. Podľa sťažovateľky § 3 ods. 5 CMP nie je o prechode výkonu súdnictva a nevyklučuje použitie zásady § 36 ods. 2 CSP, podľa ktorého príslušnosť sa určuje podľa okolností v čase začatia konania a takto určená príslušnosť trvá až do jeho skončenia. Na zmenu príslušnosti odvolacieho sudu podľa sťažovateľky nestačí zmena právnej úpravy. Nevyhnutné je prijatie osobitného ustanovenia o prechode výkonu súdnictva v začatých odvolacích konaniach v rodinnoprávnych veciach.

6. Podľa sťažovateľky okamžitej použiteľnosti § 3 ods. 5 CMP nemožno priznať spätné účinky v neskončených veciach, v ktorých bola príslušnosť určená podľa skoršej právnej úpravy. Ak by platilo, že § 396b CMP sa nevzťahuje na funkčnú príslušnosť, Krajský súd v Banskej Bystrici by bol stále príslušný, pretože jeho príslušnosť bola založená podľa skorších ustanovení a nedošlo k prechodu výkonu súdnictva. Na funkčnú príslušnosť sa nemal použiť argument opaku, teda že uvedené pravidlo sa netýka funkčnej príslušnosti, ale argument analógie. To podľa sťažovateľky vyplýva aj z dôvodovej správy, z ktorej je zrejмый princíp continuity, z ktorého sú výnimky len pri prechode vecí zo zanikajúcich súdov a pri reorganizácii bratislavských súdov. V ostatných prípadoch sa veci mali dokončiť na súdoch, kde začali.

IV.

7. Ústavná sťažnosť je zjavne neopodstatnená a ako taká bola podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov odmietnutá.

8. Prístup ústavného súdu k zrušujúcim rozhodnutiam najvyššieho súdu v konaní o dovolaní vyplýva z východiska, podľa ktorého aj zrušujúce rozhodnutia všeobecného súdu môžu byť principiálne spôsobilé porušiť základné právo účastníka konania. Aj vydanie procesného rozhodnutia všeobecným súdom je potrebné považovať za súčasť poskytovania súdnej ochrany. Ide najmä o prípady, ak všeobecný súd vyrieši nejakú otázku s konečnou platnosťou, ktorá je spôsobilá ovplyvniť ďalší priebeh konania alebo jeho výsledok (II. ÚS 344/2019). Tak je tomu aj v prípade sťažovateľky, v ktorom bolo definitívne rozhodnuté, že o odvolaní v jej veci má rozhodnúť iný krajský súd. Opačný prístup najvyššieho súdu nemožno rozumne predpokladať, keďže záver výkladu intertemporálnej otázky, ktorý namieta sťažovateľka, najvyšší súd riešil v množstve rozhodnutí s rovnakým záverom, ako vo veci sťažovateľky (9Ndc/17/2023, 9Ndc/21/2023, 9Ndc/37/2023, 9Ndc/39/2023, 9Ndc/40/2023, 9Ndc/46/2023, 1Ndc/26/2023, 5Ndc/42/2023).

9. Právne závery všeobecných súdov sú predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by prijaté právne závery boli so zreteľom na skutkový stav arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neudržateľné (IV. US 43/04). K porušeniu ústavných práv sťažovateľky by mohlo dôjsť len vtedy, ak by pri výklade ustanovení zákona došlo k zjavnému právnemu omylu. Potreba zaoberať sa funkčnou príslušnosťou krajských súdov vyplynula zo zmien súvisiacich s reformou súdnej mapy. Podľa najvyššieho súdu sa § 396b CMP vykladá tak, že pokiaľ nebolo o odvolaní rozhodnuté do konca mája 2023, platí nová právna úprava funkčnej príslušnosti účinná od začiatku júna 2023, keďže § 396b CMP neustanovuje, aby sa konania začaté a neskončené do konca mája 2023 dokončili na funkčne príslušnom súde na základe ustanovení zákona účinných do konca mája 2023. Keďže právna úprava funkčnej príslušnosti na rozdiel od vecnej a miestnej príslušnosti neustanovuje žiadne osobitné pravidlá, neplatí, že sa vec dokončí na súde, na ktorom začala. Tento argument nemožno považovať za zjavne mylný a vyplýva z neho príklon najvyššieho súdu ku gramatickej metóde výkladu procesných intertemporálnych noriem.

10. Tento výkladový prístup je zrejmý aj z rozhodnutia ústavného súdu sp. zn. IV. US 257/2023, keď ústavný súd po zrušení veci vec vrátil funkčne príslušnému súdu podľa úpravy účinnej od začiatku júna 2023. Obdobnú otázku najvyšší súd riešil rovnako aj v sporových konaniach v súvislosti s príslušnosťou odvolacích súdov v obchodných veciach, kde došlo, podobne ako pri rodinnoprávnych veciach, k zmene funkčnej príslušnosti odvolacích súdov. Najvyšší súd túto otázku vyriešil v rozhodnutí sp. zn. 5Ndob/5/2023 a uzavrel, že § 471c CSP nepokrýva funkčnú a ani kauzálnu príslušnosť odvolacích súdov. Preto je pri určení funkčnej príslušnosti krajského súdu na konanie o odvolaní v obchodnoprávnych sporoch potrebné vychádzať z okamžitej použiteľnosti § 470 ods. 1 CSP. Podľa najvyššieho súdu ak by zákon mienil, aby sa tento prechodný právny režim týkal aj funkčnej a kauzálnej príslušnosti, vyjadril by to výslovne tak, ako tomu bolo v prechodnom ustanovení § 470 ods. 4 CSP, podľa ktorého konanie začaté do konca júna 2016 na vecne, miestne, kauzálne a funkčne príslušnom súde podľa predpisov účinných do konca júna 2016 dokončí súd, na ktorom sa konanie začalo. Je zrejmé, že najvyšší súd pri výklade noriem procesného práva použil aj výklad systematický a komparačný, keď porovnával rôzne prístupy zákona pri riešení prechodných otázok v súvislosti s novými úpravami príslušnosti súdov. To zvyrazňuje záver, že namietané rozhodnutie najvyššieho súdu nie je výsledkom zjavného právneho omylu alebo takej úvahy, ktorej by chýbalo racionálne zdôvodnenie.

11. Možno rozumieť argumentácii sťažovateľky o potrebe zohľadniť to, že ide o vec týkajúcu sa už do cudziny presťahovaného maloletého. Nejde o iracionálny pohľad. Všeobecné súdy si ho však neosvojili, a to v pochopiteľnom zvýraznení záverov gramatického výkladu ako základného prvku výkladu procesných intertemporálnych noriem. Úlohou ústavného súdu však nie je posúdiť, či namietaný právny záver je správny, či skôr pre vec sťažovateľky a množstvo ďalších rodinnoprávných vecí vhodný. To ani nebola úloha najvyššieho súdu, od ktorého nemožno očakávať dopĺňanie predstáv zákona o tom, akým tempom má prebiehať súdna reforma v súvislosti s predstavou zákona o vhodnosti špecializácie súdov na rôzne agendy. Preto ani z pohľadu ústavného nie je dôvod dospieť k záveru, by týmto nie zjavne mylným záverom, hoc aj s jeho nevhodným vplyvom na konečné vyriešenie rodinnoprávnej veci sťažovateľky, došlo k porušeniu jej ústavných práv.

12. Hoci treba opatrne pristupovať k argumentačnému nástroju z mlčania zákona (MÖLLERS, T. M. J. Juristische Methodenlehre. C. H. Beck : München 2017, s. 162), nie je mylné východisko, podľa ktorého ak by zákon mienil funkčnú príslušnosť upraviť podľa zásady zotrvania príslušnosti, urobil by tak. Závery najvyššieho súdu v namietanom uznesení majú oporu v normách zákona, od ktorého bolo možné očakávať či už vhodnejšie alebo jasnejšie riešenia. Je zrejmé, že funkčnú príslušnosť zákon v prechodných ustanoveniach nespomína. Preto bolo na súdoch, aby následok tejto absencie vyriešili výkladom. Príklon k interpretácii, že nejde o medzeru v zákone, ktorý netreba vyplniť analogickým použitím iného ustanovenia, osobitne pri normách určujúcich príslušnosťou súdov a ich intertemporálnemu vzťahu, však nemožno hodnotiť ako skutočnosť, ktorá by viedla k porušeniu ústavných práv sťažovateľky.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. marca 2024

Robert Šorl
predseda senátu